

Københavns Universitet

Kommunal naturpleje – plejeret og plejepligt

Baaner, Lasse

Published in:
Videnblade Park og Landskab

Publication date:
2011

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Baaner, L. (2011). Kommunal naturpleje – plejeret og plejepligt. Videnblade Park og Landskab, (6.00-28).

Kommunal naturpleje – plejeret og plejepligt

Regler udstedt af naturbeskyttelsesloven, museumsloven og driftsloven giver i et vist omfang kommunerne plejepligt på egne arealer samt plejeret på private arealer. Alt efter arealtype og bestemmelser er der forskellige muligheder for at påbyde naturpleje.

Kommunal naturpleje på private arealer mod ejerens ønsker kræver efter legalitetsprincippet en udtrykkelig hjemmel i lovgivningen. Sådanne bestemmelser findes da også både i regler udstedt i medfør af naturbeskyttelsesloven, museumsloven og driftsloven. De nævnte love forpligter også i et vist omfang kommunerne til at pleje egne naturarealer. Kommunerne kan også indgå aftaler med lodsejerne om deres drift og pleje af arealerne eller om at overlade driften af arealerne til kommunen.

Fredede områder

Kommunerne kan efter § 1 i bekendtgørelsen om naturpleje på fredede områder gennemføre plejeforanstaltninger på private fredede arealer. Naturplejen kan gennemføres enten med ejerens eller brugerens samtykke eller efter tilladelse fra fredningsnævnet.

Det er i begge tilfælde en betingelse, at der foreligger en plejeplan, der indeholder en beskrivelse af den naturtilstand, der ønskes opretholdt eller genskabt, og en beskrivelse af de foranstaltninger, der sigter mod opnåelse af fredningens formål. Der er dog ingen formkrav til plejeplanen. Inden kommunen

FOTO: RITA MERETE BUTTENSCHÖN

Kommunerne er forpligtet til at pleje egne arealer i overensstemmelse med Natura 2000-planerne.

gennemfører plejeplanens foranstaltninger, skal ejer og bruger underrettes om disse og om, at vedkommende selv kan foretage de pågældende plejeforanstaltninger.

Naturplejen skal tjene til at opfylde formålet med fredningen. Der er altså som udgangspunkt ikke hjemmel i loven til at gennemføre en naturpleje mod ejers ønske, der alene sigter på sikring af et områdes biologiske værdier, i rene landskabs- eller udsigtsfredninger.

Fredningsdeklarationerne for den enkelte fredning kan desuden indeholde plejebestemmelser, der enten berettiger eller forpligter kommunen til at pleje det fredede område, ligesom de kan pålægge ejeren at opretholde en bestemt tilstand i et område. Kommunen er tilsynsmyndighed med sådanne bestemmelser på kommunale og private arealer.

Beskyttede naturtyper

Kommunen har efter naturbeskyttelseslovens § 52 pligt til at pleje

kommunens egne arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 – dog undtaget søer og vandløb – så arealerne ikke varigt skifter karakter. Private lodsejere har ikke den samme pligt. Naturbeskyttelsesloven indeholder heller ikke bestemmelser, der giver kommunen ret til at pleje private arealer med beskyttede naturtyper.

En form for plejepligt følger dog af driftslovens § 5 om rydningspligt. Rydningspligten gælder for alle og således også for kommunen på kommunale arealer og for lodsejerne på deres arealer. Rydningspligten indebærer, at arealerne holdes fri for træer og opvækst.

En række arealer er undtaget for rydningspligten. Det drejer sig om arealer med plantage og skov eller arealer anmeldt som skov, arealer med læhegn, småbiotoper og lignende. Desuden gælder rydningspligten ikke for klitfredede eller fredskovspligtige arealer og for arealer, der er våde, stejle eller som det

på anden måde er vanskeligt at rydde med maskiner.

På private arealer med lysåbne naturtyper beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 kan rydningspligten ses som en plejepligt for private lodsejere. Det er Plantedirektoratet, der er tilsynsmyndighed med rydningspligtens overholdelse, så kommunerne må rette henvendelse her til, hvis reglerne skal indskræpes overfor de enkelte lodsejere.

Driftslovens § 5 indeholder også nogle bestemmelser, der fastsætter tidsrummet for høslet og rydning af opvækst, herunder også den del, kommunerne foretager et led i naturplejen på fredede arealer. Arealer med hede må kun slås eller ryddes maskinelt for opvækst m.v. i perioden 1. august – 30. april, mens andre arealer kun må slås eller ryddes i perioden 1. november – 31. marts. Høslet må dog foretages i perioden 1. juli – 30. april, og manuel slåning eller rydning af opvækst må ske hele året.

Diger og fortidsminder

Museumslovens § 29 i forpligter kommuner, som ejer diger og fortidsminder beskyttet af museumsloven til at pleje disse. Her gælder altså en plejepligt. Diger og fortidsminder på statslige arealer plejes af den administrerende statslige myndighed.

Kommunalbestyrelsen har efter fortidsmindeplejebekendtgørelsens § 1 ret til at pleje privatejede fortidsminder. Plejen skal udføres, så det ikke medfører udgift, væsentlige gener eller tab for ejer eller bruger, men der er ikke som for fredede områder krav om, at der skal foreligge en egentlig plejeplan. Ejeren og brugeren skal underrettes om plejen og have mulighed for selv at udføre den inden for en nærmere angivet frist. Men udføres plejen ikke af ejer, kan kommunen umiddelbart lade den udføre. Der er ikke som ved fredede områder krav om at indhente Fredningsnævnets tilladelse.

Bestemmelsen må antages at være møntet på naturpleje, der først og

fremmest tager sigte på digets eller fortidsmindets bevaring og landskabelige fremtoning og ikke på rene biologiske eller naturmæssige bevaringsforanstaltninger.

Natura 2000-områder

I Natura 2000-områder er kommunerne efter naturbeskyttelseslovens § 52, stk. 2 forpligtet til at pleje egne arealer i overensstemmelse med Natura 2000-planen. Når det gælder private arealer indenfor Natura 2000-områder, så er kommunerne mere generelt efter naturbeskyttelseslovens § 19 c og 19 d forpligtet til at gennemføre planen ved indgåelse af aftaler med lodsejerne eller udstedelse af påbud vedrørende arealernes drift. Er der behov for at gribe ind for eksisterende aktiviteter, sker det efter 19 e eller 19 f, alt efter om der er udarbejdet en Natura 2000-plan eller ej.

Der er Natura-2000 bestemmelserne ikke lagt op til, at kommunerne selv overtager naturplejen på private arealer, men det kan være nødvendigt. Det er tvivlsomt, om der er hjemmel i bestemmelserne til at påbyde lodsejere at foretage en aktiv naturpleje som f.eks. etablere afgræsning, rydde opvækst ud over hvad driftsloven kræver eller lignende. Kommunen kan formodentlig kun påbyde ejerne at tåle, at sådanne foranstaltninger iværksættes.

Arealer med kæmpebjørneklo

Bekæmpelse af kæmpebjørneklo indgår i mange kommuner som en del af naturplejen. Hvis kommunen har udarbejdet, vedtaget og offentliggjort en plan for bekæmpelsen, så er private lodsejere såvel som kommunen selv og andre offentlige myndigheder forpligtet til at bekæmpe kæmpebjørneklo i overensstemmelse med planens anvisninger.

Hvis indsatsplanens bestemmelser om bekæmpelse af kæmpebjørneklo ikke overholdes, kan kommunen påbyde den pågældende ejer eller bruger at foretage bekæmpelsen, og hvis dette påbud ikke efterkommes, kan kommunen selv iværksætte bekæmpelsen.

Opsamling

Sammenfattende kan kommunernes ret til at foretage naturpleje på private arealer og pligt til at foretage naturpleje på egne arealer beskrives således:

	Plejepligt Egne arealer	Plejeret Private arealer
Fredninger generelt	Nej	Ja
Beskyttede naturtyper	Ja	Nej
Lysåben natur	Ja	Nej
Diger og fortidsminder	Ja	Ja
Natura 2000-områder	Ja	Nej
Arealer med bjørneklo	Ja	Ja

Hvad så med de naturarealer, der har et plejebehov, men hvor der hverken er pligt for lodsejeren til at pleje arealerne eller ret for kommunen til at foretage naturpleje på arealerne? Her må kommunen prøve at indgå en aftale med lodsejeren om driften af arealerne. Aftalen kan enten gå ud på, at lodsejeren selv driver eller plejer arealerne på en bestemt måde, eller på at kommunen foretager plejen. Mellemløst, hvor kommunen hegner et naturområde eller foretager en førstegangspenje af et område, er også almindelige.

Det må antages, at der ikke kræves en udtrykkelig hjemmel i lovgivningen for sådanne aftaler, når blot de indgås under iagttagelse af EU-reglerne om ulovlig statsstøtte og indenfor kommunalfuldmagtens grænser. Det betyder konkret, at aftalerne skal tage sigte på naturbeskyttelse og dermed have et almennyttigt formål og at der ikke må være tale om en økonomisk begunstiggelse af enkeltpersoner eller erhverv.

Endelig kan kommunen ikke overtage pleje- eller driftsopgaver, som lodsejerne er forpligtet til at udføre selv – f.eks. efter driftslovens bestemmelser om rydningspligt eller bestemmelser i en fredning. Her må kommunen bruge sine muligheder som tilsynsmyndighed vedrørende fredninger eller for rydningspligtens vedkommende gøre Plantedirektoratet opmærksom på, at en lodsejer tilsyneladende ikke lever op til driftslovens regler.

Lasse Baaner, KU-LIFE